

ben. Breviáriumot és subát hagyományoznak a szerzetesek részére. Szőlőcseréről is esik szó oklevelekben.

Somogyban legkisebb a megvont kör sugara, mert a Balatonnal határos falvakról van szó, mint Toldnál is. Itt az okleveles tudósításunkat egyetlen pillérfej támogatja mégis. Klastromot Zambó Miklós alapít a pálosok részére. Vikáriusa Tamás. A XV. sz.-ban többször esik szó a klastromról. A Boldogságos Szűz tiszteletére emelt szentegyházukba Szent Péter és Pál tiszteletére oltárt építenek. Több helyütt birtokos a rend.

Ennyi, amit Somogyból adhatunk: kő és okleveles emlékből.

Koppány mezőin talán más szerzetesek egyházaik gazdagabbak, mint a híres somogyvári bencések, akik egyenesen a pápa fősege s oltalma alatt állottak. Tagjaik franciák voltak. Bizonyára sok ferences zárda állt a gazdag Somogyban, hol csak téves hit, hogy a protestantizmus van többségben. Egyetlen gimnáziumjok (Csurgó) tanulóinak többsége is katolikus. Mert virágos kert volt a középkorban Somogy. Szerzetházai ellene mondtak Koppány lázadó szellemének.

Tíz év előtti följegyzéseimet olvasgatom:

Csodaszép studium a theológia! Soha álmodni nem mertem volna. „Itt valóban — nem ülünk pocsolyák partján, hogy szomorú képűket nézzük“ (Prohászka). Micsoda egészen más világ ez, mint a filozófia. A maga undok spekulációival, meddő disputáival, szánalmas tapogatózásaival a homályban, egy helyben ténfergésével, bamba ignoramusáival, kínos piszmogásaival és diadalmas szörszálhasogatósaival...

Csodás misztériumok tündöklésében járunk. Isten revelációjának verőfényében. Maga az Isten tanít az ő szédületes titkaira. Megtárulnak ámuló lelkünk előtt az Ő hatalmas gondolatai. Az ő ragyogó misztériumai vakítanak: teremtés, megváltás, Szentháromság, Megtestesülés... Melyek előtt mi mást tehetünk: leborulunk áhítattal és elragadtatással és imádjuk Őt és hódolunk Neki: Quoniam magnus, quoniam in aeternum misericordia ejus...

A filozófia csak állvány a theológia égbeszökő dómjának megépítéséhez. Órmótlan póznák. Szurtos gerendák. Korhadó deszkák... A dóm csak most kezd kibontakozni előttem a maga soha nem sejtett szépségében!

Az életet a legmélyebben és a leggyőzelemsebben a mi theológiánk látja. Minden szörnyű problémáját látja. Még azokat is, melyeket a világ nem lát. Csak szenved tőlük: rettenetesen. S nem tudja, mi baja. Az áteredő bűn és a malaszt! Micsoda mélységeket nyitnak föl ezek a dogmák. Az ember nyomorúságának micsoda infernoit! A legcsodálatosabb azonban az, amikor ezeket az irtózatot szakadékokat könnyű és merész lendülettel áthidalja. Amikor bemutatja Isten végtelen irgalmát, mely szeretettel hajol le kegyelmében az elesett, vergődő ember felé és a sárból remekel és cédákból avat szenteket (Magdolna, Thais...) Nem tagadja az ember romlottságát, de fölmutat, ahol a mi megváltásunk, megszentelődésünk, sőt megistenülésünk („Consortes divinae naturae“) források!

Engem ezek a dogmák, ezek a mélységek, ezek a szédületes misztériumok elragadnak s a hálának és hódolatnak és imádatnak és szeretetnek fergeteges indulatait kavariják fel lelkemből Isten iránt!

Ó ha minden ember tudná ezeket! Ha minden ember eljutna „az igazság ismeretére!“

Mennyivel kevesebbek volnának kételyeik...

Imádság az éjben!

Éjfél tájt fölébredtem.

Nem tudom, mire.

Az álmom hirtelen elszállt szememről. Eszméletem gyorsan kitisztult. Teljes öntudatnál voltam.

Ablakomon át beragyogott a szikrázó csillagokkal beszórt, sötét és hűvös éjszaka. Az utcai gázlámpa fénye sápadtan és fehéren fényelt a mennyezeten. Végtelen csönd feszült a szobámban.

S ebben a nagy-nagy csöndben hirtelen, mintha valami óriás mágnes vonzotta volna gondolatomat: eszembe jutott az Isten! Ebben az ünnepi, néma, titokzatos csöndben. Mintha egészen közel állt volna hozzám s engem nézett volna. Kitártam karomat és átöleltem Őt. Szívemhez szorítottam és oly boldog voltam, hogy ebben a csöndes éjszakában meglátogattam.

Meglátogattam kegyelmével és vigasztalásával. Oly hatalmas, túlradó és még soha nem sejtett, soha nem érzett, egészen új, egészen szokatlan öröm és vigasztalás volt számomra az Őreá való gondolás! Ez a néma köszöntés. Ez a hangtalan himnusz. Ez az imádság az éjben...

Amikor alszik az egész város. Amikor alszik minden ember. Amikor egészen egyedül lehetek az Istennel. Amikor nem zavar senki.

Hirtelen azokra kellett gondolnom, akik ezen az éjszakán vétkeznek! (Részeg férfiak és nők kurjongatása, duhaj nótázása hangzott fel az utcáról!) És talán először vétkeznek ezen az éjszakán! Megreszkettem a gondolatra —

Uram! Mentsd meg őket, ha még lehet. Órizd meg lelkünk hamvát, melyet ha egyszer durván letörölt a Bűn, nem lehet többé visszazerezni... Órizd meg őket a gonosztól és saját gyöngeségüktől!

Három óra lehetett tán. De én még mindig nem tudtam elaludni. Az éj koromsötét volt. Felharsant az első kakasszó. Rekedten. Elnyújtottan. Furcsán. Csodálkoztam, hogy ebben a vak éjszakában hajnalra kukorékol a kakas. Eltévesztette, úgy látszik, az időt. Korábban ébredt, akárcsak én. S most türelmetlenül hívogatja a hajnalt. — Tévedtem. Szinte attól a pillanattól kezdve kezdett derengeni, szürkülni, pitymallani, fényleni, világosodni a keleti égbolt. A kakas nem tévedt.

Künn, valamelyik fán megszólalt egy madárka. Hangja mint valami csodásan finom, halk és lágy kristály-fuvola hangja. Hajnali zsolozsmáját fujta. A Matutinumot. Édesen. Félálomban. Pianissimo. Dolcissimo. Micsoda melódia! Mint egy ősi gregorián korális. Oly végtelenül egyszerű. S oly végtelenül szép. Csak alig pár hang. De ebben a pár hangban szinte végtelen mélységek, szépségek rejtőznek. Megbűvölten hallgattam a kis művészt. Uram! Te csodás! Te megfoghatatlan! Te utólrhetetlen! Hogy tudsz Te remekelni a leg-egyszerűbb eszközökkel is. A legigénytelenebb madárkában is. Ime a Te reggeli zsoltárod? Az első: Jam lucis orto sidere...

No de most az egyszer megelőztem a Te kis énekesedet. Az első köszöntést én mondtam Neked.

Szeretnék most egy szép himnuszt írni erről a tündöklő, titokzatos, Isten csodás jelenlététől illatos éjről. Szeretnék egy zsoltárt írni a Te Fölségedről. Szeretnék egy Benedictust költeni a Te Jóságodról. Szeretnék egy Magnificatot ujjongani a Madonnával Neked. De csak egy-pár ügyetlen szót tud motyogni ajkam. Hiába, nem vagyok költő. Fölajánlom hát tehetetlen vergődésemet a Te dicsőségedre.

*

Most, hogy a szentmisét tanulgom s a szent szövegeket meditálgatom: most tárul csak föl előttem, most revelálódik számomra káprázatos fényben az Egyház liturgiájának minden pazar szépsége! Mennyi tündöklő és mélységes gondolat, igazság, mennyi vigasztalás, mennyi édesség s mennyi érzés van összezsufolva egy-egy miserészben, antifónában, zsoltárban! S ezek az oratiók! Mily klasszikusan világosak, tömörek és egyszerűek! Mégis ezekben a rövid imákban az egész emberiség minden vágya, sóhaja, hódolata és imádása talál kifejezésre. Ki volt az a zseni, az a szent, aki ezeket a könyörgéseket, ezeket a miseréseket összeállította? Hogy lehet, hogy nem az emberiség legnagyobb költői között tiszteljük őt, Homeros és Dante mellett?

Hajnalodik.

Figyelem pulzusom nyugodt ritmusát.

Hogy zakatol a piros szívmalom. Mily fáradhatatlanul önti a garatra a véna az elhasznált vérésejteket. S mily frissen, vidáman és serényen irányítja a még hálósipkás lélek-molnár a megújult vért az artériákba. Micsoda csodás kis dinamó ez a szív. Életmotor. Élő masina. Mely életet áraszt, életet sugároz szét a testbe. És munkáját egy pillanatra sem hagyja abba. Éjjel-nappal dolgozik. Szüntelenül. Éjjel-nappal forognak a lapátok, zörögnek a kerekek. Itt nincs pihenés. Nincs munkaszünet. Nincs ebédidő. Nincs vasárnap. Szakadatlanul bűgnak a motorok, fejlesztik a csodás életáramot.

Ugyan meddig bírja ezt a hatalmas munkát a kis szív? Meddig állja ezt a szörnyű iramot: az életet? Mikor fog utolsót vonaglni, utolsót szusszanni ez az eleven gépezet? Te tudod, Uram! Talán hirtelen, egy szempillantás alatt bénul meg az élet és elakad az áramszolgáltatás és eláll a malom és dermedt csönd veszi körül és elpihen immár örökre? Vagy csak lassan, fokozatosan szűnik meg a munka, lassan, fokozatosan építi le a halál-testvér az üzemet? Mindegy. Legyen Isten akarata.

Mi más a halál, mint csöndes, édes és nyugodt elalvás? Elszenderülés. Dormitió, mint a martyrológium írja. Az ember elszunnyad,

Reynolds: Imádság az éjben.

mint egy jól végzett, fáradságos, kemény munkanap után. Amikor leszáll az alkony és misztikus és ködös és lágy pasztellszínekben ég napnyugaton az égbolt. És valahol meghasadnak a felhők és izzó arany és lángoló bíbor ömlik szét és csurog végig rajtuk. S az égnek megtárult nyílásán egy lélek száll haza: a fény káprázatos áradatába: Isten szívére.

Lent a földön még zúgnak a harangok és zokognak az emberek a könnyek völgyében: amikor Isten gyermeke elragadtatva borul Atyja ölére s mond hálát az életért: az örök életért.

*

Úgy hiszem, eljutottam a hit analízisének végső pontjához: a szabadakarathoz, a kegyelemtől támogatott, fölerősített szabadakarat-hoz. Hogy homályok is vannak a hitben, a misztériumok sűrű és áthatolhatatlan és gyötrő köde (Szentháromság, Inkarnáció, Eucharisztia...), hogy komoly ellenvetések merednek felénk, melyekre sokszor teljesen megnyugtató választ nem találunk és sok táj-dalmas kérdésre (Gondviselés...) nem tudunk teljesen kielégítő megoldást adni s hogy a tagadás ezért gúnyosan és gögösen terpeszkedik előttünk s velünk szemben szintén fölállítja hatalmas és nem megvetendő táborát: mindez nem bánt már engem.

Én tudom, hogy a hit e homályán túl még gyötrőbb, még nagyobb, még megoldhatatlanabb a homály. Engem a természetfölötti titkok érthetlensége nem zavar: mennyi természetes misztérium örvénylik körülöttem (continuum, mozgás...) s még hozzá a légegyszerűbb, legmindennapibb dolgok s nem is kell sokat kívüli keresgélnem: önmagam nem vagyok-e a legérthetlenebb minden dolgok között (a test és a lélek szerves kapcsolata!)? Nincs tehát semmi jogom a „tisztá ész“ nevében tiltakozni az Egyház dogmáinak érthetlensége ellen, amikor ez a „tisztá ész“ oly rettenetesen hitvány és korlátolt...

Én tehát, ha e nagy misztériumokba be nem is láthatok, szabadakaratomnak minden kegyelemtől megnövelt súlyával beléjük kapaszkodom, hozzájuk ragaszkodom s belőlük nem engedek, tőlük nem tágitok: semmiféle kételyre és ellenvetésre, minden homály és nehézség ellenére!

Ezért érdemtelen aktus a hit s ezért jár kárhozat a hitelenség nyomában. Ha a hitigazságok napnál világosabb dolgok volnának, mi érdekük volna akkor a hívőknek s volnának-e hitetlenek? Így azonban fennáll a nagy harc, a nagy szakadás, melynek csak az „utolsó nap“ vet véget, megadván mindenkinek, amit érdemel.

*

Alszerpapság!

„Az öröm tunikájába“ (Pontificale Rom.) és a vígság és örvendezés és vigadozás arany-

köntösébe öltöztetett ma a püspök. Köszönöm Uram!

A szertartások kavargó forgatagában csak ezt a két szót tudtam mondani: Köszönöm Uram!

És lángba borult tőlük a szívem...

*

Mint valami elzárt és elrejtett tündéerkertbe, úgy vezetett be ma az Egyház a zsolozsma égő antifónái, zengő zoltárai, ragyogó himnuszai s forró oratiói közé...

Ó mily szép, mily elragadóan, mily csodásan szép a breviárium! Csókkal üdvözöltem és szorítottam szívemhez.

*

Szerpapság!

Keresztelő Szent János ajándéka 26-ik születésnapomra, kinek szintén ma üli születésnapját az Egyház. Kinek a Szüzanya ringatta bölcsőjét, talán az ő gyönyörű Magnificatját dudolva. Ki azután a pusztába vonult, hogy a Megváltó vonulását készítse elő a szívek pusztájába. Az Ő hírnöke. Hirdeti közelségét. Sorsa: élni és meghalni Érte... Mennyire hasonló az első szerpaphoz: Szent István vértanuhoz!

Bárcsak méltó lennék hozzájuk!

A Szüzanya indítson el engem is erre az új életre! S a tisztaság stóláját általvetve s az igazság dalmatikájába öltözötten s a szentek példájával felsarúzva (Pontificale Rom.) én is hirdessem a Krisztust: szóval és léttel, ezt a nagy örömhírt, evangéliumot s az ő kegyelmét s békéjét sugározzam szerte csöndesen e kegyetlen s békétlen világba...

Uram! A Te úttörőd akarok lenni a lelkekben! Hogy megvilágosodjanak Tőled, kik még sötétségben s a halál árnyékában ülnek (Lk. 1, 79).

*

Ma áldoztattam először.

Először volt kezemben az Úr Szent Teste.

Hogy remegett a könnyű Ostya „súlya“ alatt! Mint Szent Kristóf (én is Krisztus-hordozó voltam!) a kicsi Jézus édes „terhe“ alatt... Megmagyarázhatatlan izgalom vett erőt rajtam. Az örömtől mámorosan szolgáltattam ki — íme először — ezt a nagy Szentséget, ezt a legédesebb Misztériumot.

*

Szentséglátogatáskor úgy felködlött bennem: mily szűk is lehet Neked, ó Végtelen, e kicsi Szentség-ház! Ó törj ki mint tüzes vulkán. Áradj ki. Öntsd el a világot Szereteted forró lávájával. Boríts el minden szívet. Gyujtsd lángra az én szegény szívemet is...

*

Péter-Pál.

Miséző papság!

Könnyeimmel küzdöttem a szertartások alatt. S majdnem eltörött a méces. Sirtam a boldogságtól...

Igen, Uram, Te tudod, mit szenvedtem ezért a napért! De íme minden elmúlt. Célba értem. S megrendülten állottam a Fogadalmi Templom oltársátrának márvány-ívei alatt, szemben a Szentség-ház aranyának ragyogásával, a kórus Tu es sacerdosának ujjongó hangorkánjában.

*

Az apostoli életről beszélt a püspök. Szépségeiről és keresztjeiről. Az apostolfejedelmek ünnepén. Lelkesen ajánlom meg szolgálataimat az Úrnak s fogadok el mindent az ő szent kezéből.

*

És vágatott a vonat velem végig a végtelen alföldi rónaságon. Csak itt-ott szökött az égre egy-egy fehér templomtorony a csillogó keresztel. És magam sem tudom, miért: újra és újra könny szökött szemembe. Zokogva köszöntöttem a puszták isteni Lakóját és mérhetetlen szeretettel, gyöngédséggel és hálával köszöntem újra és újra Neki, hogy papja lehettem: midörökké! Keresztáldozatának titokzatos megújítója, eucharisztikus fogságának megosztója, isteni magányának társa...

*

Újmise!

Megrázó volt.

Nem értem, miért kell sírni az örömtől. Sírás fojtogatta újra a torkomat. Alig bírtam magammal. Úgy szégyeltem magamat...

*

De még így sem végeztem a zsolozsmát! Mintha a zsoltárok minden szavát nekem írta volna a zsoltáros. Mind talált. Szíven talált. Soha még ilyen vigaszos, ilyen csodás, ilyen elragadtatott breviáriumozást!

*

Először gyöntattam.

Krisztus megbocsátó mérhetetlen szeretete szállt szívembe. Vigaszos, puha, gyöngéd szók tolultak ajkamra. Lélek-sebeket kötözgettek, csókolgattak, gyógyítottak. S az abszolúció isteni ígéire lehullottak róluk a bűn kötelékei s a lélek újra szabadon és tisztán és boldogan szökhett Atyja karjaiba...

*

Meglátogattam a temetőben drága édesanyám sírját. Rákötöztem violacsokromat egyszerű fejfájára. S imába merültem. Vele beszélgettem. Ó, ha ezt a napot megérhette volna! Hogy örülne most. Hisz minden vágya az volt, hogy pap legyen az ő fia... „Imádkozz, Anyám, hogy jó pap legyek. Én is imádkozom Érted mindennap minden szentmisémben...”

Ének a Boldogságos Szűz Máriáról

*Üdvözlégy Mária teljes malaszttal.
Az Úr van Véled szép Szűz, s magasztal.*

*Aldott vagy s boldog az asszonyok között,
ki Békét szültél földnek, s angyal-körök
dicsőségét az Égnek.*

*És szűz méhednek gyümölcse is áldott,
Ki minket testvér-örökösül váltott
kegyelmén vérenek.*

*Érette vagy áldott,
földön ragyog lángod,
súlytalan szűz tested
szülte Fiad; ragyog
csillagból új Napod,
Kit égi Fény nemzett.*

*Kicsinynek és nagynak,
oroszlán, s báránynak,
Üdvözítő Krisztus
otthona vagy, s szín-dús
szűz pecséted őrzöd.*

*Virágnak, harmatnak,
kenyérnek, pásztornak,
szűzek királynője,
rózsa anyatője
vagy, s anya: öröm tölt.*

*Igazság Királyának otthona,
irgalmasságnak anyja; mostoha
nyomor-hinár ne húzzon le soha,
Istenhez vigyen kegyelmed bora.*

*Égi udvarok dicsérnek Téged,
anyja s leánya királyi fénynek.
Intésedre eltűnik a véték,
s igazakra hull tüze az Égnek.*

*Tenger felett csillag,
Igének földi lak,
Napnak kelő fénye,
Éden kapu-rése,
tündöklő hajnal-tűz,
imádd Fiad, szent Szűz.*

*Oldozza rút vétkeinket,
fény-országba vigyen minket,
hol tündöklő láng lobog,
örökké lakhassunk ott. Latinból: Lengyel Rezső.*